

2.6

Klimatická gramotnost mladých Čechů a Češek

Také česká mladá generace je ve stavu napětí mezi vysokým vnímáním rizika spojeného se změnou klimatu a nízkým přesvědčením, že je v její moci s tím něco dělat. Žáci mají o změně klimatu základní znalosti.¹¹⁴ Středoškoláci ji považují za vůbec největší globální hrozbu. Ale velká většina z nich nevěří svým možnostem ovlivnit řešení problémů společnosti a jen málokdo se veřejně angažuje.⁴⁷ Ve srovnání se zahraničními vrstevníky chovají nízké přesvědčení o užitečnosti různých opatření na ochranu klimatu a jsou málo ochotní se na nich podílet.¹²²

Reprezentativní průzkum českých žáků

Ve školním roce 2019/2020 proběhl reprezentativní průzkum environmentální gramotnosti u 22 159 žáků 8. ročníků základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií.⁴⁵ Část průzkumu se zaměřovala na otázky spjaté se změnou klimatu. Jaká jsou hlavní zjištění?

- Žáci mají určité znalosti, například jsou schopni správně uvést zdroje skleníkových plynů, ví, jaký vliv na klima mají tepelné elektrárny, většina dokáže správně rozlišit obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie.
- Ve velké většině nepochybněji, že ke změně klimatu dochází a že jde o závažný problém, který je třeba řešit.
- V menší míře si ale se změnou klimatu spojují své vlastní chování nebo rozumí opatřením v boji proti suchu.
- Síla jejich postoje souvisí především s mírou jejich postojů k ochraně životního prostředí jako takového, v menší míře pak také s jejich znalostmi o změně klimatu. Na formování postojů pro ochranu klimatu může mít vliv i školní výuka, pokud v ní učitelé dokážou propojovat související látku z hlediska různých předmětů a oblastí.
- Na samotné environmentální chování žáků nemají jejich postoje k ochraně klimatu moc silný vliv a hladina tohoto chování zůstává spíše na průměrné úrovni. Na jedné straně naprostá většina žáků uvádí, že třídí odpad či vypíná světla. Jen malá část se ale o tematiku životního prostředí více zajímá nebo se zapojuje do akcí na ochranu životního prostředí. Důležitější roli než postoje ke klimatu zde hraje spíše to, zda žáci mají radost z pobytu v přírodě a jsou přesvědčení, že svým chováním mají šanci něco změnit.
- Proenvironmentální chování žáků mají školy šanci ovlivnit zejména participativním přístupem k žákům, propojováním školy s komunitou a projekty na podporu komunity. Dlouhodobý efekt má ale i zapojování žáků do školních ekologických klubů (ekotýmů) a oddílů, volnočasová činnost v některých organizacích (např. Junák) a účast žáků na pobytových programech environmentální výchovy.¹¹⁴

Sondy do postojů českých dospívajících

Zajímavá data poskytl i reprezentativní průzkum mezi českými středoškoláky v roce 2020.⁴⁷ Co z něj vyplývá?

- Změny klimatu se u studentů vyhouply na první místo žebříčku celosvětových problémů, mezi největších pět globálních problémů je zařadilo 55 % respondentů. S přehledem předstihly války a konflikty, pandemii covidu-19, terorismus, rasismus atd. Vnímání této hrozby se dramaticky zvýšilo mezi lety 2017 a 2020.
- Přesvědčení o možnosti ovlivnit řešení problémů obce i společnosti však cítí jen něco přes čtvrtinu studentů. Nízkou veřejnou angažovanost dokládá i to, že šest se sedmi studentů se chápě jako (zatím) veřejně neaktivní.

Podrobnější zjištění pak přinesl o rok starší výzkum studentů ve věku 14–15 a 18–19 let¹²²:

- Čeští žáci patří v mezinárodním srovnání spolu s těmi z Velké Británie a Austrálie k nejskeptičtějším při posuzování účinnosti různých opatření na ochranu klimatu, byť se s věkem tato skepse snižuje.
- Jejich podporu mají především environmentální dohody a aktivity směřující k většímu rozšíření úsporných aut či obnovitelných zdrojů.
- Nejméně věří v účinnost omezení spotřeby masa, pořizování méně nových věcí nebo zateplení domácnosti.
- To odpovídá i jejich nízké ochotě přispět k ochraně klimatu činnostmi zahrnujícími vlastní individuální omezení, jako je právě omezení spotřeby masa nebo kupování menšího množství nových věcí.
- Platí také, že ochotnější přispět k ochraně klimatu jsou středoškoláci a především dívky.